

Pe Lívro de Daniel - Papa Peteĩsa Poapyha'ëy Pópe Guive}

*Pe Joajupyty Maranduhápegua Roma, Macabeokuéra ha Tiempos
Modernos rehegua: Peteĩ Ñehesa'ỹijo Daniel Visión-kuérape*

Jeff Pippenger
2024-04-10

Uriah Smith ohai va'ekue: “Roma oñembojoaju Tupã tavayguakuéra, judío kuéra ndive, peteĩ ñemboguata rupive, ary 162 a.C.” Hetave historiador moderno kuéra omoĩ upe ára 161 a.C.-pe, ha Smith mokõi jey omombe'u 161 a.C., pe lívro peteĩchape. Che aime haña, ko ñe'ẽ 162 a.C. rehegua ha'eha peteĩ jejavy jehaípe.

“Umi versíkulo 23 ha 24 rupive ñanemboguejy pe ko'ágüo pe ñemoĩmbyre guive judío kuéra ha romano kuéra apytépe, ary a.C. 161-pe, pe ára peve Roma oguereko hague mburuvicha guasu opaite ári.” Uriah Smith, Daniel and the Revelation, 273.

Umi versíkulo once ha doce-pe ohechauka pe jehu porã ha upe riregua Raphia Ñorairõme, oikova'ekue ary 217 Cristo mboyve, pe Império Selúcida apytépe, omoakãva Antiochus III pe Tuichavéva, ha pe Reino Ptolemaico Egiptogua, omoakãva mburuvicha guasu Ptolomeo IV Filópator.

Pe Ñorairõ Paniumpegua, oiko va'ekue pa'a porundy arýgui rire, ary 200 a.C.-pe, oiko jey va'ekue Reino Selúcida ha Reino Ptolemaico apytépe.

Pe Revuelta Macabea oñepyrũ ary 167 a.C.-pe, ha upéva vaekue pe ñemoĩ peteĩcha judío kuéra rehegua pe Imperio Selúcida rembiapota ombogue haña umi práctica religiosa judía ha omoĩ haña cultura griega.

Mokõiha Tupaópe Jerusalénpe oñemboyke jeýramo, ohechaukáva pe mba'e oiko va'ekue yma guare oñemomorãva Hanukkah aja, oiko va'ekue ary 164 a.C.-pe, mbohapy ary mboyve pe “joaju” oñeñe'ẽva versíkulo 23-pe. Ko tembiasakue oiko pe campaña militar osẽ porã va'ekue rire umi Macabeo kuéra omotenondéva pe Imperio Selúcida mbarete rehe, oguenohẽva pe herakuã vaietereíva Antíoco IV Epífanos, ha'e va'ekue omongy'a va'ekue pe Tupaópe ha ombotove va'ekue umi judío kuéra rembiapo jeroviapy rehegua. Antíoco IV Epífanos omano are mboyve'ỹ pe jejopy porã oñemomorãva Hanukkah rupive, ha upéva ohechauka Siria mbarete ñemboguejy upe guive tenonderãite pe tembiasápe.

Áño 200 a.C.-pe, (upéva avei hína pe Batalla de Panium tiémpo), Roma, peteĩha jey, omoinge ijupe Daniel capítulo once-pe pe tembiasakue proféticape. Upépe oĩ pe símbolo omopyendáva pe visión. Ipu'akapáva upe tembiasakuépe ohechauka Jezabel rembiapo, peteĩ símbolo tupaogua omongu'eva umi hilo kañyhápe guive. Jezabel oĩkuri hógape Samaria-pe, iména Acab ohecháramo guare Elías ojuka haña iprofétakuérape. Herodías ndorĩri Herodes aramboty aretépe, upépe imembykuña Salomé ombotavy haña Heródespe. Estados Unidos rembiasakuépe, papado,

ojehechaukáva Tiro kuña rekovai rupive, oñembyesarái hese, pe setenta año simbólico paha peve. Upéi ha'e oñepyrũ opurahéi haña itavysẽ purahéi yvy ruvichakuérape. Pe año 200 a.C. ohechaukarã mba'éichapa ha'e oñepyrũ opurahéi haña hesakã hañaicha umi mburuvichakuérape umi ára pahápe, pe léi domingo oñuahẽmbotaitéva mboyve, oñerepresentaháicha pe versículo dieciséis-pe.

Pe “joaju” umi hudío kuéra rehegua ary 161 a.C. guive 158 a.C. peve mboyve, umi Macabeo kuéra omopeteĩ jey pe templo, ojehechauhaháicha Hanukkah mandu'ápe ary 164 a.C.-pe. Upéi mbohapy ary rire, gueteri peteĩ ñorairõ oikóva hína umi sirio ndive, umi hudío Macabeo kuéra oheka Roma pytyvõ. Pe “joaju” Roma ndive upérõ oñemoheñoiva oiko peteĩ prueba profética ramo Tupã ára pahapegua profesía rehegua temimbo'e kuérape guarã.

Tem biasĩmby ohechauka ary 161 ary mboyve Cristo-guiha pe ára oiko hague pe “joaju”, ha umi pionéro katu ohechauka upe tembiasakue 158 ary mboyve Cristo-guiha. ¿Miller piko hekoitépe, térãpa umi tembiasakuaahára ko'ágagua hekoitépe? Miller omoĩve seiscientos sesenta y seis ary (666) pe ary 158 mboyve Cristo-guipe, ha oñuahẽ pe ary 508-pe, upérõ “pe ára ha ára pegua” oñemboyke haguépe. Reheka haña ikatuháicha, hasyetereíta ndéve, ndaha'éiramoite ndaikatumo'ái, rejuhu haña peteĩ pytyvõ tembiasakue rehegua ohechaukáva 158 ary mboyve Cristo-guiha pe joaju oikova'ekue judío ha romano-kuéra apytépe.

Pe versíkulo 16 ha'e pe léi dominical, ha upe mboyve Roma oike pe tembiasápe omopyenda haña pe visión año 200 a.C. Pe Maccabeo kuéra pu'ã Modein-pe año 167 a.C., ha ipahápe ha'ekuéra omyenyhẽ jey pe témplo año 164 a.C. Upéi, guive año 161 a.C. peve 158 a.C., umi hudío oike peteĩ pacto-pe pe pokatu romano ndive. Año 161 a.C. guive 158 a.C. peve ohechauka peteĩ ára paha oñekotevẽva'ekue oñemopyenda haña pe “joaju”. Ko entendimiento ombojekuaa pe “joaju” ojoajuvo umi historiador kuéra testimonio rehe, ha avei pe gráfico rehe oñembohapéva'ekue Ñandejára po rupive ha ndovaléi oñemoambue.

Umi historiador ñanemombe'u umi tetã yma guare apytépe—Judá ha Romaicha, ary siglo mokõiha Cristo mboyve jave—pe tembiapo oñeñomongeta haña ñe'ẽme'ẽ térã joaju rehegua iñambuehague pe situación particular, umi protocolo diplomático ha umi mbarete jojaha'ỹva oikóva rehehápe. Jepiveguáicha, upe proceso oñepyrũ peteĩva ohechauka ramo iñeinterés omoĩ haña peteĩ ñe'ẽme'ẽ térã peteĩ joaju ambuéva ndive. Judá ha Roma rehe, Judá voi omoñepyrũ pe ñembojoaju Roma ndive opropone haña peteĩ joaju formal.

Ojeiporu haña ko propuesta ha oñepyrũ haña ñomongeta, ojeoporavova'erãmo'ã kuri tape diplomático. Kóva tekotevẽva'erãmo'ã kuri oike haña embahador térã enviado-kuéra oñemondo haña Róma-pe, ojojuhu haña hikuái umi ituvicha térã irepresentántekuéra ndive. Oñepyrũ rire ñomongeta, mokõive hendáva oñe'ẽva'erãmo'ã kuri umi condición rehe pe tratado ojeponéva. Kóva ikatuva'erãmo'ã kuri oike peteĩ aty aty peve, marandu diplomático ñembohasa, ha ikatúramo avei umi mbytépe omba'apóva térã mediador-kuéra oike haña ombohape haña umi ñomongeta. Umi ñomongeta aja, káda hendáva ohesa'ỹijova'erãmo'ã kuri umi condición ambue opropóniva, ha ikatuva'erãmo'ã avei ome'ẽ contrapropuesta térã oheka oñemoambue haña ciertos términos. Ko proceso ikatuva'erãmo'ã kuri oike peteĩ ñemoĩ porã ha arandu rehegua ñehesa'ỹijo

mbeguekatúpe, asesor-kuéra ndive ñomongeta, ha jehechapyrã umi mba'eporã ha mba'e vai ikatúva ogueru pe tratado ojepronéva.

Mokõive mokõive oguahẽ rire peteĩ ñe'ẽme'ẽme ñe'ẽjopyre mba'ẽichapa pe joajuva'erã, oñembosako'íta kuartia tee hekopete ohechaukáva umi ñe'ẽme'ẽ ha umi condición ojejapóva mokõive hendáicha. Upéi, pe ñe'ẽme'ẽkue tekotevẽta oñemoneĩ ha oñemboaje umi mburuvicha tee rupive peteĩtetãgui. Roma rehegua kásope, kóva ikatu va'erã oikotevẽ Senado térã ambue aty gobernante-kuéra ñemoneĩ. Upéicha avei, Judá-pe, pe ñe'ẽme'ẽkue ikatu hañuaicha oíke hañua mbaretepe, oikotevẽne iñakãrapu'ãhára térã consejo gobernante ñemoneĩ. Oñemboaje rire, pe ñe'ẽme'ẽ oñemoañetéta, ha mokõive hendáicha ojejeruréta tojapo hekopete umi mba'e oĩva ipype. Kóva ikatu va'erã oíke opaichagua ñopytyvõ, oñondive ñemo'ã ñe'ẽme'ẽ, ñemuha ha ñemuharã rehegua joaju, térã ambue hendáicha jeiko diplomátiko ojehaiháicha pe ñe'ẽme'ẽme.

Mokõiha ary BC-pe, peteĩ viaje Judeágui (oĩva Mediterráneo rembe'y kuarahyresẽ gotyo) Róma peve (oĩva Itália mbyetépe) ha'éta kuri tembiapo hasýva ha oguerahaháta heta tiẽmpo, ko'ýte ojehechávo umi mba'e ojejokóva transporte yma guarépe. Pe mombyry oĩva Judea ha Róma apytépe ha'e amo 1,500 guive 2,000 kilómetro peve (930 guive 1,240 milla peve), tape ojejapóva rehegua. Yma guarépe, jeguata y rupive py'ýive pya'eve ha iporãve va'ekue jeguata yvy rupive rangue, péro yguata oĩkuri umi yvytu oguerekóva pu'aka guýpe. Ojeho hañua va'ekue peteĩ várkope peteĩ puérto Judea-pegua guive peteĩ puérto Itália-pegua peve (ha'eháicha Ostia, Róma puérto), ikatúkuri ohasa heta semána, odependeháicha umi mba'e rehe yvytu rekóicha, ysryr guasu rembiapo ha mba'ẽichagua várkopa ojeporu.

Pe yvy ári Judeágui Róma peve ijeguata hañua va'erãmo'ã ikangyve ha hasyve. Umi viajéro ohasava'erãmo'ã opaichagua yvy reko rupi, umíva apytépe vytykuéra, vytyguykuéra ha ysyrýkuéra, ha ombohováiva'erãmo'ã avei ojokóva chupekuéra, por ehẽmplo mondaha ha tetãnguéra iñañáva. Oje'e oikoha hañua peteĩ kuartia vytyraguata térã kavaju oisãmbyhýva kárro rupi sapy'ánte oguerahakuaa heta jasy. Pe aravo ojepurúva hañua oguahẽ hañua odependeva'erãmo'ã avei mba'ekuaarãicha tape kuéra oĩpa, oporomoheñoi hañua renda ha pytu'u hañuaicha renda ojejuhúpa, ha tekotevẽha ojepy'aguapy ha oñembyaty jey tembi'u ha tembiporu tape pukukue javeve.

Umi judío maccabeo-kuéra oheka ramo guare peteĩ ñemonguéta Roma ndive, tekotevẽne kuri omondo hikuái mbajador-kuéra Róma-pe. Umi mbajador-kuéra oñemoguahẽ rire mburuvicha románo-kuérape, oikóne kuri peteĩ ára ñomongeta rehegua. Teoría histórica-pe, ndaiporigui marandu hekopete ojehaíva, peteĩ ñe'ẽme'ẽ oñemboheko rire, tekotevẽne kuri ojegueraha jey Judea-pe oñemoneĩ hañua, ha upéi, ikatu hañuaicha, tekotevẽne kuri ojegueraha jey Róma-pe oñemoneĩ hañua judío-kuéra ñemoneĩ. Haimete ndaikatúi jajero via pe proceso oñemopyenda hañua peteĩ joaju upe aravo ojejapóne hague peteĩ año-pente; upéva pe entendimiento "ñemonguéta" ohechaukaha peteĩ proceso 161 a.C. guive 158 a.C. peve oñemohenda porã ambue línea profecía rehegua ndive ohechaukáva pe tembiasakue ogueraháva pe léi domingo rehegua versículo dieciséis-pe.

Peteĩ “joaju” opavave historiador-kuéra omoneĩva oñepyrũ hague judío Maccabeo-kuéra rupi, oñepyrũ Judea-pe ary 161 a.C. Upe joaju rembipota ha’e vaekue umi judío oipotágui pytyvõ umi sirio-kuéra rehe, ha’ekuéra ndive oñorairõ hague guive oñepyrũ ramo guare iñepu’ã ary 167 a.C. Pe ñepu’ã oñemoñepyrũ Mattathias rembiapo rupi, peteĩ pa’i judío, ha umi po ita’ýra rupi, ko’ýte Judas Maccabeo, ojokoségui umi política helenización rehegua omoĩ va’ekue mburuvicha Seleúcida Antiochus IV Epiphanes. Ko’ã política apytépe oĩ vaekue ñeha’ã ojoko haña umi judío rembiapo jerovia rehegua ha ombopoguy haña chupekuéra ogueraha haña umi griego jepokuaa ha jerovia.

Pe ñemoñepyrũ omoheñoĩva pe pu’aka’yme’ẽrã ha’e va’ekue peteĩ mba’e oikóva tavaguasu Modein-pe, upépe Matatías ndojejapói haña peteĩ decreto omandáva oñeme’ẽ haña peteĩ mymbajuka sakrifisioramo peteĩ tupã griego-pe guarã. “Modein” ou pe ñe’ẽ hebreo “modi’a”-gui, he’iséva “omombe’u haña” térã “oñeprotesta haña”. Iñeprotestápe, Matatías ojuka peteĩ judío apostata oĩmava’ekue ojapo hañaicha pe sakrifisio, ha ha’e ha ita’ýra kuéra okañy yvytykuérape, omoñepyrũvo peteĩ ñorairõ guerrilla rehegua umi fuerza selúcida rehe. Pe Pu’aka Maccabea ipuku heta año aja, upe jave umi Macabeo oíke heta ñorairõme umi Selúcida ha iñirũnguéra rehe. Jepémo oĩ mbareteve’yeteri papapy ha tembiporu rupive, umi Macabeo ohupyty heta jehupyty guasu iñimportánteva.

Pe império Selúcida oheka ombojehe’a haña umi hudío kuéra rehe Grécia religión, ha umi griego ohechauka umi globalista-kuérape ára pahápe guare. Ijerovia rehegua ojehechauka pe “woke-ismo”-pe, ko’ãga oñemoĩ mbaretéhápe Tetã peteĩ reko Amérika Joaju ha arapýpe, umi fuerza globalista reheve sistema bancario-gua, umi medio de comunicación principal, umi centro educativo, ha pe oñembyai haña umi tetãnguéra jehechakuaa peteĩteĩva, ojejapóva pe inmigración forzada extranjero ilegal-kuéra reheve. Antiochus Epiphanes ombojoja mbaretépe ramo guare pe griego religión umi hudío kuéra rehe, oĩ va’ekue hudío-kuéra oipytyvõva hembiapo. Umi Macabeo ohechauka peteĩ aty hudío apóstata-kuéra rehegua, omboykéva pe Grécia religión; hákatu avei oĩ ambue aty hudío apóstata-kuéra rehegua, oipytyvõva pe tembiapo omoĩ haña mbaretépe pe griego religión.

Pe versíkulo pa’ẽteĩha hína pe léi pya’e oútava arateĩ rehegua, ha pe mbohapy joaju pe teju jagua, pe mymba ha pe maranduhára japu rehegua. Upe tembiasakue mboyve oĩ umi versíkulo paapyha guive pundy peve, upépe umi mbohapy ñorairõ versíkulo irundy pa rehegua oiko versíkulo pahápe guive (1989), versíkulo peteĩha ha mokõiha (pe ñorairõ Ucrania-pe), ha pe Ñorairõ Panium-pe. Pe Ñorairõ Panium ohechauka peteĩ ñorairõ, upépe pe mymba yvy rehegua mokõi hatĩva ipu’aka umi globalista rembi’erovia ha tekopora ñangareko rehegua ári.

Upe ñorairõme Estados Unidos ruvicha pahaiteva’erã ombohováí Putin pu’aka rire oikóva ha upe rire ho’apa va’ekue, oñemombe’úva versíkulo once ha doce-pe. Ha’e omopyendata peteĩ joaju OTAN ndive, térã Naciones Unidas ndive, ikatu hañaicha oñemyatyrõ umi mba’e vai osẽva Rusia ho’apa haguére; ha upe joaju rembiasakue ryepýpe oíkeva’erãta Naciones Unidas ndive ñorairõ Panium-pe. Pe mbohapyha ñorairõ versíkulo cuarenta-pe, ha’éta pe peteĩha ñorairõicha versíkulo cuarenta-pe. Yma Unión Soviética ho’apa haguéicha Estados Unidos pu’aka económico ha militar poguýpe, upéicha avei Naciones Unidas globalista-kuéra ojejopýta ojapo jey haña “perestroika”,

pe mba'e iñimportantevéva Gorbachev rembiapo'apykuépe oñemoambue hañgua Unión Soviética; jepe ipahápe umi mba'e oipytyvõ kuri oñembyai hañgua pe sistema soviético ha oñembogue hañgua ipaha hañguáicha Unión Soviética.

Pe mbohapyha ñorairõ ojehechauka pe peteĩha ñorairõ rupive, ha economía ha mbarete militar rupive Trump, Reagan ohechaukaháicha chupe, ombohape jeýta Tetãnguéra Joajupe "perestroika"-pe, he'iséva ñemohenda pyahu térã ñemoambue. Pe ñemohenda pyahu omoĩta Tetã Unidos-pe umi diez mburuvicha guasu rembiapo apytépe, ha upéva hína Tetãnguéra Joaju. Upéi pe ñorairõme papado oike jeýta tembiasakue ryepýpe, he'ívo ha'eha pe sistema ñangarekoha, pe sistema Trump upe jave oĩva ipoguýpe hañgua.

Pe tembiasakue peteĩchauka rupive, Trump ombohováí va'erã peteĩ guerra civil hyepypegua, ha upéva oñembohováikuaa hañgua oñembojovake va'erã, Abraham Lincoln oñembojovake hagueichaite. Pe guerra civil oikóta mokõi aty apóstata ojoavyetereíva apytépe Estados Unidos ryepýpe. Peteĩ hendápe oĩ umi omoneĩ va'ekue woke-ismo religión ha filosofía, ha'éva umi globalista progresista mokõive partido político-gua. Ambue aty (MAGA-ismo) he'i ha'eha protestante añete, jepémo okañy chuguikuéra upe teratee ary 1844-pe.

Pe Presidente aty rehegua ojehechauka MAGA-ismo rupive, ha oñemopyenda pe je'eko añetegua'ỹre ogueroviaha omombareteha pe Protestantismo añetegua ha pe Constitución. Woke-ismo rembiclaim ha'e sy Yvy jerovia, pe Nueva Era ha pe jerovia pe Constitución ojeporuha tekoha guasu ko'ãagua normakuéra he'iháicha, ndaha'etí umi idea yma guare umi túva omoñepyrũva tetãme rehegua rupive.

Matatías (Trump) omohu'ãta umi ñeha'ã umi demócrata globalista-progresista Estados Unidos ryepýpe, ojehechaukaháicha pe pu'aka'ỹ oñepyrũva'ekue Modeínpe ary 167 a.C. peguápe. Upéi Trump ojapóta jey pe tembiasakue ary 164 a.C. pegua, araka'e umi Macabeo omopu'ãjey ha omarangatujeý pe tupaópe, oñemomandu'aháicha pe jejapo hañgua Hanukkah. Upéi, pe periodo ojehechaukáva ary 161 a.C. guive 158 a.C. peve rupive, Trump oñepyrũta pe ñemotenonde paha omoñepyrũ hañgua pe ta'anga papado rehegua, ha upéva hína peteĩ ta'anga ohechaukáva peteĩ joaju ndoikóiva porãva mbarete religioso ha mbarete político apytépe. Ary 158 a.C. peguápe pe joaju oñemoañetéta, pe léi domingo pya'e oútava, versíkulo dieciséis pegua, oñembojepévo.

Daniel 11-pe ojehechauka raẽ mba'éichapa Roma ojagarra mbarete políticape; ha upéi Daniel omombe'u jey ha omyasãi pe tembiasakue peteĩ línea rupive ohechaukáva mba'éichapa Roma ojapo Tupã tavayguakuéra rehe upe tembiasakue peteĩchaitévape. Versículo 16 guive 19 peve ojehechauka mbohapy jejoko Roma pagana omboguata hañgua yvy ape ári ipoguype. Versículo 16-pe, Siria oñemomba'e Roma pagana rehe ary 65 JC mboyve, ha upéi Judea oñemomba'e Pompeyo rupive ary 63 JC mboyve. Versículo 16 ohechauka araka'épa Roma oñembo'y va'erã yvy porãme, ha upéva ojapóvo oiko tipificación ramo pe léi domingo rehegua oĩva versículo 41-pe upe capítulo-pe avei.

Tuicha mba'e guasu ojehechakuaa hañgua pe ñemomba'e guasu rembiasakue oiko hague ary 63 a.C.-pe [ojogueraháva 1863 rehe], peteĩ ñorairõ civil oikóva Jerusalén ryepýpe mbyte rupi. Uriah Smith he'i: "Pompeyo ojevy rire iñembyasyrãgui Mithridates, Ponto ruvicha guasu, rehegua,

mokõi ñemoĩva joavy, Hircano ha Aristóbulo, ñorairõ hína Judea ruvicha guasu haña.”

Téra “Hyrcanus” ha “Aristobulus” mokõivéva oguereko ypy griegopegua ha oreko mba’e he’iséva histórico, ko’ýte judío rembiasakue ryepýpe pe ára helenístico ha pe dinastía hasmonea jave. “Hyrcanus” ou pe ñe’ẽ griego “Hurkanos”-gui, ha ikatu hañaicha upevaite ou pe ñe’ẽ “hurkan”-gui, he’iséva “aguara” ñe’ẽ persa-pe. Hyrcanus hína peteĩ téra oiporúva’ekue heta mburuvicha hasmoneo. “Aristobulus” he’ise “ñemoñe’ẽrã iporãvéva” térã “mohendahára iporãvéva”. Aristobulus avei hína ambue téra oiporúva’ekue heta mburuvicha hasmoneo. Mokõivéva “Hyrcanus” ha “Aristobulus” ha’e téra ojoajúva umi tapicha ñĩmportánteve judío rembiasakúpe pe período hasmoneo jave. Ha’ekuéra va’ekue mburuvicha omba’apóva tembiapo ñĩmportántevepe pe ñesãmbyhy ha pe mbotuichakue rupi pe Reino Hasmoneo Judéape. Umi ñemoñaréva profético ha umi representante pe reino hasmoneopégua Cristo tiémpope ha’e va’ekue fariseokuéra.

Pompeyo ojapyhývo Jerusalén, mokõi aty político mokõivéva ombojeyv ñeipyry pe pu’ãrã ojehechaukáva Modein-pe ary 167 a.C.-pe. Pompeyo oíke ríre pe pu’ãrame, ha’e odesidí ojapyhy haña Jerusalén, ha Aristóbulo aty político odesidí ñemoĩ haña hese; upéicha avei Hircano aty odesidí oípe’a haña okẽnguéra Pompeyo-pe. Upéi Pompeyo omoñeipyry ñorairõ Jerusalén rehe, ha mbohapy jasy ríre Jerusalén opyta haña opa ára Roma poguýpe.

Pe versíkulo diecinuevepe, Egipto, pe mbohapyha ha paha obstákulo, Roma ojapyhy. Upéi, pe versíkulo veintepe, Cristo reñói ojehechauka, Daniel ñeipyryvo omombe’u mba’éichapa Roma ojapo va’ekue Tupã retãygua rehe upe tembiasakue ryepýpe. Pe versíkulo veintiunópe ha veintidóspe, Cristo ojekrusifika. Pe versíkulo veintitréspe, pe ñe’ẽme’ẽ ojoaju va’ekue ary 161 a.C. guive 158 a.C. peve, ojehechauka pya’e voi umi versíkulo ríre omombe’úva kurusu rehegua, moõ umi judío apóstata he’i kuri hikuái “ndoroguerékói mburuvicha guasu ambue, César añoite.” Pe línea umi judío apóstata rehegua, ojehechaukáva Macabeokuéra rupive, umi ombohováí va’ekue filosofía rrelihiósa griega oíke haña, ha upéicha ojapóvo omoheñói peteĩ joaju marangatu’ýva Roma ndive, ou pe versíkulo ríre ohechauka haña kurusu rembiasakue, moõ upe joaju marangatu’ýva yva ojehechauka hañaite.

Pe Shekinah araka’eve ndojevyjevvaíkuri pe témplo ñemopu’ã va’ekuépe umi setenta ary jejapyhýpe ríre. Pe marandu profético paha, oikuaaukáva Malakías, ome’ẽkuri pe siglo poha a.C. mbyte rupi. Ndaipóri va’ekue Tupã ojehecháva oĩha, ha ndaipóri avei marandu profético, hetaite ary aja umi Macabeo opu’ã mboyve pe influencia griega globalista rehe. Ñeipyryme hembiapópekuéra, ha’ekuéra ojapo upe rebeliónete Ptolomeo ha mburuvicha guasu Uzías ojapo haña iporã haña hembiapo, mokõivéva mburuvicha ohekávo omyenyhẽ pe pa’i rembiaporã ha oguerahávo ofrẽnda pe témplope.

Jonatán Áfuso (oikuaáva avei Jonatán Macabeo ramo) ha’e va’ekue peteĩva Matatías ra’ykuéragai, pe omoñeipyryva’ekue pe Ñemoĩ Maccabea, ha oguereko va’ekue peteĩ tembiapo tuicha mba’éva omotenondévo pe ñorairõ judío kuéra rehegua pe Imperio Selúcida rehe. Ityvýra Judas Macabeo omanóvo ñorairõme ríre, Jonatán oguereko haña pe mburuvicharã pe maccabeo kuéra ñorairõhára rehegua. Ndaha’ẽi añoite ñeisãmbyhy militar ha polítikape, Jonatán avei omyenyhẽ pe pa’i guasu

rembiapo, oservívo ramo pe mburuvicha espiritual tavayguakuéra judío rehegua. Jonatán rembiapo mokõi hendáicha, mburuvicha ha avei pa’i guasu ramo, ohechauka peteĩ ñemotenonde tuicha mba’eva tembiasakue judía ryepýpe, pórke ombojoaju pe pokatu político ha religioso mokõivéva pe dinastía asmonea poguýpe. Iñeisãmbyhy oipytyvõ oñemombarete haña pe autonomía judía ha oñemoĩ haña pe ñangareko asmoneo Judea-pe.

Pe angaite Ptolomeo oñeha’ã va’ekue ojapo Rafia ñorairõ jehupyty rire, upéva voi ojejapo Maccabeo-kuéra pu’ã ñepyrũrãme. Ha’e va’ekue upe angaipa voi ojevovasa’ỹ ha oñemoĩ haña hese pa’i kuéra rréi Uzías araka’épe; hákatu Maccabeo-kuéra he’i hañaicha oñedefendeha Tupã tupaópe oñemba’apo haña, upéva peteĩ jehechauka vai ha pu’ãreíva pe joaju tupao ha estado rehegua, ha upéicha rupi, ohechauka haña peteĩ techapyrãramo pe pu’ã Protestantismo apóstata ko’ãga oñembyatýva oipytyvõ haña Trump-pe Biden globalista woke-ismo oíke hañaicha rehe.

La Biblia ombo’e peikuaataha chupekuéra hi’a rupive, ha umi fariséokuéra Cristo tiempo aja ha’eva’ekue umi pahague rembyre dinastía hasmonea rehegua, oñepyrũva’ekue Matatías ndive. Matatías, ha pe ñorairõ oñepyrũva’ekue hese, ogueru va’ekue umi hi’a fariseísmo rehegua, péicha avei umi protestante apóstata oipytyvõva pe concepto “Make America Great Again”. América tuicha va’ekue pórke pe Constitución oñentende va’ekue omoĩ haña iglesia ha Estado ojoavy hañaicha peteĩgui ambue, ha katu pe milagro japu, oñerepresentáva pe jehupytyty ojehecharamóva pe arete Hanukkah rupive, upe jave pe movimiento ojepyta sóva legislación dominical rehe osẽta hesakã hañaicha maymávape.

Rojapóta ñaamoinge ko mba’e ñehesa’ỹijo pe artículo oúvape.

“Ko’ãga peve umi oikuaaukáva mbohapyha ánhel marandu pegua añeteguakuéra oñemomorã jepi kuri sapy’ante umi oñembopy’aju hañaicha añoite. Iñe’ẽkatuha hikuái pe intolerancia relijiósava oñuahẽtaha oisãmbyhy haña Tetã Unidos-pe, ha tupao ha tetã ojoajúta haña omuña umi oñangarekóva Tupã rembiapoukapyre, oñehenói va’ekue mba’e ndopytáva añetére ha hekope’ỹva. Jerovia mbaretépe oñemombe’u va’ekue ko yvy araka’eve ndaikatumo’ãi haña oiko ambue mba’éramo ndaha’éiva pe oikohaguéicha voi ymaite guive—pe ñemo’áhara sãso relijiósape guarã. Péro pytu’u’ỹme oñemyasãi rupi pe porandu domingo ñembojerovia mbaretépe oñemotenondévo, pe mba’e arẽma oñemokyre’ỹ’ỹva ha ndogueroviapýiva ojehecha oñemboja hañaicha; ha mbohapyha marandu oguerúta peteĩ tembiapo ndaikatúiva ogueru yma.”

“Opavave generación-pe Tupã ombou Itavaykuérape oja’o haña angaipa, ko yvy arýpe ha tupaópe avei. Péro tavayguakuéra oipota oñeñe’ẽ chupekuéra mba’e he’ẽ hañaante, ha pe añetegua ipotĩ ha ndorekóiva mba’eve omoĩporã haña ndaha’ei ojeguero hory haña. Heta reformador, oñepyrũvo hembiapópe, odesidi oiporu haña tuicha aranduka ha ñangareko oñorairõvo tupaópe ha tetãme oíva angaipa rehe. Ha’ekuéra oha’arõ, peteĩ tekove cristiano ipotĩva techapyrã rupive, oguerujey haguã tavayguakuérape Biblia remimbo’épe. Péro Tupã Espíritu ou hi’arikuéra, ou haguéicha Elías ári, omýivo chupe oja’o haña peteĩ mburuvicha guasu añávape ha peteĩ tetãgua ojehekýivape Tupãgui rembiapo vai; ndaikatúi okirirĩ pe haña omombe’úvo Biblia ñe’ẽ hekopete ha hesakáva— umi doctrina kuéra ndahasýiva chupekuéra haña omosarambi. Oñemomýi haña kyre’ỹme omombe’u pe añetegua ha pe peligro

oha'arõva umi ánga. Umi ñe'ẽ Ñandejára ome'ẽ va'ekue chupekuéra, ha'ekuéra he'i, okyhyje'ỹre mba'épa oikóta; ha tavayguakuéra oñembojere ohendu haña pe ñe'ẽmondo.”

“Upéicha oñemomarandúta pe mbohapyha ánhel remiandu. Oguahẽvo ára oñeme'ẽ haña pe tuichavéva pokatu reheve, Ñandejára omba'apóta tembiporu michĩva rupive, ogueraha haña umi oñemomarangatúva Iservísio-pe ime'ẽva akãme. Umi omba'apóva oñembosako'íta Hetee Espíritu ñemoĩ porã rupive, ha ndaha'ei haña umi mbo'ehakoty letrakuéra rehegua ñembokatupyry rupive. Kuimba'e jeroviapy ha ñembo'e rehegua oñemokyre'ỹta osẽ haña tapére marangatúpe, omombe'úvo umi ñe'ẽ Tupã ome'ẽva chupekuéra. Babilonia angaipakuéra oñemoĩta hesakã hañaicha. Umi kyhyjepyrãva mba'e ouva pe tupão rembiapoukapy oñemboguata haguére mburuvicha reko civil rupive, pe espiritismo oike pya'e hañaicha, pe pápakuéra pokatu ñemyasãi kañyhápe ha pya'e hañaicha—opáite umíva ojehechakuaaukáta añetegua haña. Ko'ã marangatu momarandu rupive tavayguakuéra oñemokyre'ỹta. Miles ha miles ohendúta, araka'eve ndoikuaáva ko'ãichagua ñe'ẽ. Ñemondýipe ohendu hikuái pe mombe'u he'íva Babiloniaha pe tupão, ho'a haguére ijejavý ha iñangaipa rupi, omboyke haguére pe añetegua oñembouva'ekue chupe yvágagui. Ha tavayguakuéra oho jave umi iñemoaranduha ymave rendápe porandu kyre'ỹme, ¿Añetépa ko'ã mba'e? umi ministrokuéra ogueru mombe'ugua'u, omarandu mba'e iporã hañaanteva, omombytu'u haña ikyhyje ha omokiriĩ haña pe tekokuáa opáy va'ekue. Péro heta ndoipotái hañaicha oñemyatyro kuimba'e kuéra pokatu añónte rehe, ha ojerure peteĩ hesakáva 'Péicha he'i Ñandejára,' upévale pe ministerio ojeguero horyvéva, umi fariséokuéra yma guaréicha, henyhẽ pochy rehe ipokatu ojeaporanduháicha, omombe'úta pe marandu Satanás guaha haña ha omokyre'ỹta umi aty guasu angaipa rayhúva toñembohory ha toñem persecuti umi omomarandúva upéva.”

“Oñembyasy guasu ojepyso aja pyenda pyahúpe ha tavayguakuéra akãme oñemboherakuã aja Ñandejára léi oñemomirĩmava rehe, Satanás oñemyí mbarete. Pe pu'aka omoirũva pe marandu omopochýntevéta umi oñemoĩva hese. Umi pa'i aty ojapóta haimete yvypóra rembiapota ári guáva ñeha'ã guasu omboty haña pe tesape ani haña ohesape ijatykuéra ári. Opa mba'e orekóva ipope rupive oñeha'ãta ombogue ha oñemboty haña ñomongeta ko'ã porandu tekovegua rehegua. Pe iglesia ohenói mburuvicha guasu civil poguýpe, ha ko tembiapópe, papista ha protestánte kuéra ojoaju. Pe ñemongu'e ojeruréva arateĩ ára ñemomba'eguasú léi rupive oñembareteve ha ojekuaavévo, pe léi ojeiporúta umi oñangarekóva tembiapoukapykuéra rehe kóntrape. Oñemongyhyjéta chupekuéra multa ha ñembotypy rupive, ha ambuekuérame oñekuave'ẽta kuéra tendakuéra ndikatu hañaicha oreko pokatu, ha ambue jehepyme'ẽ ha mba'eporã, oñemoĩ haña chupekuéra tohejarei haña ijerovia. Péro iñembohováí mbarete ha'éta: 'Pehechauka oréve Ñandejára Ñe'ẽgui ore jejavy'—upe jerure ete voi Luther ojapo va'ekue umi circunstancia ojoguávape. Umi ogueraháva'ekue mburuvicha rendápe odefendepaite mbarete pe añetegua, ha umi ohenóiva peteĩteĩ apytégui oĩ ojepytasóva oñangareko haña opa Ñandejára tembiapoukapy rehe. Péicha pe tesape oguerúta heta tysýipe renondépe, umi ambuéva ndoikuaamo'ãi va'erã ko'ã añeteguakuéra mba'eve.” The Great Controversy, 605, 606.